

**ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ІНШОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ**

УДК 378.81'276.6

Наталія Білан, асистент кафедри гуманітарних дисциплін Відокремлений підрозділ
Національного університету біоресурсів і природокористування України
"Бережанський агротехнічний інститут"

**ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ІНШОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ**

У статті розглянуто проблему формування навичок іншомовного професійного мовлення. Охарактеризовано основні передумови їх успішного розвитку. Визначено методи та технології навчання для розширення і вдосконалення іншомовної професійної комунікативної компетентності студентів-аграрників.

Ключові слова: навичка, говоріння, студент, іноземна мова, іншомовне професійне спілкування.

Літ. 6.

Наталья Билан, ассистент кафедры гуманитарных дисциплин Обособленное подразделение
Национального университета биоресурсов и природопользования Украины
"Бережанский агротехнический институт"

**ФОРМИРОВАНИЕ НАВЫКОВ ИНОЯЗЫЧНОГО ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО
ОБЩЕНИЯ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ АГРАРНОГО ПРОФИЛЯ**

В статье рассмотрена проблема формирования навыков иноязычной профессиональной речи. Охарактеризованы основные предпосылки их успешного развития. Определены методы и технологии обучения для расширения и совершенствования иноязычной профессиональной коммуникативной компетентности студентов-аграриев.

Ключевые слова: навык, говорения, студент, иностранный язык, иноязычное профессиональное общение.

Nataliya Bilan, Assistant of the Humanitarian Disciplines Department
Separated Subdivision of National University of Life and Environmental Science of Ukraine
"Berezhany Agrotechnical Institute"

**THE FORMATION OF FOREIGN PROFESSIONAL COMMUNICATION SKILLS OF
FUTURE SPECIALISTS OF AGRARIAN PROFILE**

The article considers the problem of formation of the foreign professional communication skills. It characterizes the basic preconditions for its successful development. The author defines the methods and technologies of teaching with the aim of spreading and improving foreign language professional communicative competence of students-agrarians.

Keywords: skill, speaking, a student, foreign language, foreign language professional communication.

Постановка проблеми. Розширення міжнародного співробітництва нашої держави у сферах економіки та сільського господарства, перехід до ринкових відносин зумовлюють необхідність реформування системи освіти у контексті процесів глобалізації та інтеграції. З огляду на це перед вищими навчальними закладами постає складне завдання підготовки мобільних та конкурентоспроможних на міжнародному ринку фахівців з високим рівнем розвитку професійної культури, здатністю до інтелектуального, духовного та професійного самовдосконалення. Підготовка студентів до професійного спілкування в іншомовному середовищі є важливим і перспективним напрямом формування кадрового потенціалу в сільськогосподарському виробництві. Необхідність такої підготовки зумовлена тим, що у наш час

українські аграрії мають можливість співпрацювати та обмінюватися досвідом із колегами з інших країн, а студенти аграрних ВНЗ – пройти навчально-виробничу практику за кордоном. Тому покращення іншомовної підготовки майбутніх фахівців аграрного профілю та формування навичок спілкування іноземною мовою набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку іншомовних професійних навичок спілкування студентів немовних спеціальностей, зокрема тих, хто навчається у вищих аграрних навчальних закладах, завжди привертала увагу дослідників. Питанню навчання студентів фахового спілкування іноземною мовою присвячені праці І.М. Бермана, Г.К. Борозенець, Е.П. Комарової, Т.С. Сєрової, О.Б. Тарнопольського, С.К. Фоломкіної. Розвиток навичок іншомовного

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ІНШОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ

спілкування в процесі вивчення іноземної мови досліджували Г.І. Борецька, Л.П. Гапоненко, А.М. Гринчишин, І.Л. Онуфрієва.

Мета статті полягає у визначенні та обґрунтуванні основних умов та факторів формування навичок іншомовного професійного спілкування студентів-аграрників.

Виклад основного матеріалу. Вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням в аграрному вищому навчальному закладі є засобом досягнення мети підвищення освітнього рівня, ерудиції в межах своєї спеціальності. Одним з важливих завдань є навчити студентів професійному іншомовному спілкуванню, сприяти одержанню студентами знань та формуванню вмінь та навичок, що дають можливість майбутнім спеціалістам у різних галузях адекватно використовувати іноземну мову у професійній діяльності. Сама діяльність набуває рис пізнавальної самодіяльності, самоорганізації, її необхідно стимулювати та активізувати. Особливу увагу слід приділяти формуванню навичок усного мовлення, як передумові будь-якої діяльності майбутнього фахівця.

Формування навичок говоріння є важливим завданням на заняттях з іноземної мови за професійним спрямуванням. Мовна навичка являє собою складне явище, особливості якого необхідно враховувати при його формуванні іноземною мовою. Оволодіти мовою – значить, в першу чергу, оволодіти навичками говоріння. Під навичками говоріння розуміють навички озвучування висловлювань, навички оперування лексичними одиницями та навички граматичного оформлення речень. Всі ці аспекти мовлення слід трактувати комплексно, оскільки лише такий підхід дає можливість забезпечувати повноцінний процес їх формування [6, 82].

Навички є основою оволодіння мовою. Формування навичок іншомовного спілкування відбувається відповідно до закономірностей засвоєння будь-якої діяльності. Коли людина виконує якусь дію вперше з усвідомленням того, що вона робить, тобто із застосуванням знань, то таку дію можна розглядати як початок формування навички. Якщо ця дія без значних змін повторюється багаторазово, то з часом потреба в усвідомленні її відпадає, а сама дія стає автоматизованою, тобто формується навичка. Залежно від мовного досвіду навички говоріння можуть стосуватись лише окремих мовних елементів – слів, або поширюватись на єдності більш високого рівня – словосполучення, речення.

Психологи називають кілька основних передумов успішного формування навичок. Розглянемо кожен з них:

1. Цілеспрямованість тренування. Ця умова передбачає насамперед чітке розуміння того, що саме підлягає автоматизації і зосередженню уваги викладача та студентів на відповідному мовному явищі протягом певного часу. У цьому плані велике значення має добір вправ, які відповідають меті засвоєння даного явища, а також забезпечення багаторазовості вживання цього явища у відповідних ситуаціях. До поняття цілеспрямованості належить чітке бажання результату та орієнтація на його досягнення.

2. Усвідомленість тренування. Студент повинен знати та розуміти кінцеву мету тренування, на яку викладач спрямовує його зусилля, усвідомлювати структуру тих операцій, які піддаються автоматизації. Робота розпочинається з усвідомлення студентом мовного правила, зокрема правила – інструкції. Це забезпечує постійний контроль у процесі виконання вправ і згодом підводить до формування дуже потрібного механізму самоконтролю, який діятиме і тоді, коли відповідні автоматизації вже сформуються. Вважають, що чітке розуміння суті тренування відіграє не меншу роль, ніж багаторазовість повторення. Усвідомленню підлягають як правила, що пропонуються до початку дії, так і мовні операції, у процесі виконання яких формуються навички [3, 148].

3. Раціональне розгортання процесу тренування в часі. Для того, щоб сформувати навичку потрібне тривале тренування. Доведено, що найбільша кількість вправ для засвоєння відповідного явища має припадати на початок тренування [3, 149]. Саме на цьому етапі вирішальну роль відіграє також частотність актів тренування. Якщо викладач вдається до тренування час від часу, з великими інтервалами, то процес формування навичок не буде ефективним. У такий спосіб можна забезпечити лише засвоєння знань. Зрештою, інтенсивно розпочатий процес формування навичок з часом повинен переходити в екстенсивний – шляхом поступового збільшення інтервалів між актами тренування. Сформовану навичку слід систематично використовувати і таким чином підтримувати її в умовах наростаючих інтервалів вживання. Такий режим роботи необхідно забезпечувати до кінця курсу навчання [3, 150].

4. Мотивованість актів висловлювання. Ця вимога передбачає, щоб кожна вимовлена фраза, навіть якщо вона будується за аналогією, мала для мовця певний особистісний сенс, була пов'язана з його навчальною чи трудовою діяльністю. Цю вимогу слід враховувати при побудові та доборі

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ІНШОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ

вправ. Чисто механічні маніпуляції з мовним матеріалом дають значно нижчий навчальний ефект, ніж висловлювання, у яких мовець виступає як автор, як носій певної соціальної ролі. У навчальному процесі це забезпечується шляхом відповідної побудови мікроситуацій, внесенням елементів гри. Велике значення у посиленні мотивації має постійне оцінювання результату, підкреслювання викладачем позитивних наслідків тренування.

5. Протидія інтерференції. Студенти часто намагаються подолати труднощі застосування іноземної мови шляхом перенесення в її сферу навичок рідної мови. Проте така інтерференція зумовлює безліч помилок, оскільки норми рідної та іноземної мов часто не збігаються. Інтерференція відчувається особливо гостро на початковому етапі навчання. Отже, завдання полягає в тому, щоб передбачити помилки, які викликані інтерференцією і застерегти від них студентів.

Таким чином, такі основні передумови навчання навичкам іншомовного говоріння обумовлюють ефективність їхнього формування.

Проблема формування навичок іншомовного спілкування студентів немовних ВНЗ є традиційною для психолого-педагогічних досліджень. Для більшості студентів аграрних спеціальностей професійне спілкування іноземною мовою є проблемним і не дає часто бажаних результатів. Ще кілька років тому на заняттях з іноземної мови на немовних спеціальностях велику увагу приділяли вивченню загальнонаукової літератури. Однак з розвитком потреб суспільства змінилися акценти вивчення іноземних мов у вищому навчальному закладі і важливою потребою стало формування іншомовної комунікативної компетентності.

Навчання іноземної мови майбутніх фахівців слід розглядати крізь призму їх подальшої професійної діяльності. Важливим завданням навчання іноземної мови за професійним спрямуванням є формування спеціалізованої компетенції у сферах професійного та ситуативного спілкування, оволодіння новітньою професійною інформацією через іноземні джерела [4, 31].

Викладання курсу “Іноземна мова за професійним спрямуванням” в агротехнічному інституті є комунікативно-зорієнтованим та професійно-спрямованим і має своєю метою вивчення лінгвокраїнознавчих реалій країни, мова якої вивчається; розвиток комунікативних навичок і навичок ділового спілкування в сфері ділових контактів із зарубіжними партнерами;

формування необхідної комунікативної спроможності у сферах професійного спілкування в усній і письмовій формах; розуміння та переклад іншомовних джерел; ведення ділової документації, розвиток навичок анотування та реферування.

Професійна підготовка майбутніх фахівців аграрного профілю передбачає вивчення дисципліни “Іноземна мова” (за професійним спрямуванням) у чотири етапи. На першому етапі відбувається своєрідне вирівнювання початкових знань студентів і підготовка їх до оволодіння вузівською програмою, а також розвиток загальних компетенцій та формування комунікативних мовленнєвих компетенцій на матеріалі загальнонавчальної лексики та на граматичному матеріалі, що забезпечує формування комунікативних мовленнєвих компетенцій; опанування студентами лексико-граматичного мінімуму для спілкування. Студенти вивчають 12 тем країнознавчого характеру. Другий етап охоплює сільськогосподарську тематику. Мета третього етапу полягає у формуванні загальних компетенцій та комунікативних мовленнєвих компетенцій для практичного володіння вузькопрофесійним лексичним і граматичним матеріалом. Для вивчення студентам пропонуються теми, які суміжні із темами дисциплін, які викладаються рідною мовою. На кожному етапі вивчення дисципліни “Іноземна мова за професійним спрямуванням” основна увага викладачів спрямована на формування навичок іншомовного спілкування.

У ВНЗ навчають двох видів усного мовлення: підготовленого та непідготовленого. Підготовлене мовлення це висловлювання, елементи якого попередньо відпрацьовуються, автоматизуються у понадфразових єдностях, а потім репродукуються у формі повідомлення, розповіді, інформації. Непідготовлене мовлення це такий рівень володіння мовою, на якому мовець може без підготовки, без опори на попередньо задані мовні одиниці, без спонукання та допомоги з боку викладача використати засвоєний раніше мовний та мовленнєвий матеріал в комбінаціях та ситуаціях, які не мали місця в попередніх видах роботи на занятті. Таке мовлення називається спонтанним. Підготовлене усне мовлення – це один з етапів формування умінь непідготовленого мовлення, яке є метою навчання.

Згідно методики навчання іноземних мов виділяють три етапи формування монологічних умінь. В основу кожного з них покладена нова якість висловлювання студентів, причому ця

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ІНШОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ

якість обов'язково призводить до збільшення обсягу зразків мовлення, що використовуються студентом.

Завдання першого етапу зводяться до того, щоб міцно засвоїти й закріпити мовний матеріал до теми; навчитися висловлювати на його основі одну завершену думку; об'єднувати 2 – 3 фрази в одну понадфразову єдність.

Завдання другого етапу полягають у тому, щоб навчити студентів переходити від одного мовленнєвого зразка до іншого, дотримуючись при цьому логічного зв'язку речень згідно з вивченою темою. Кожне наступне речення повинно доповнювати, розкривати або уточнювати думку, висловлену у першій фразі.

Головне завдання третього етапу – навчити студентів створювати монологічні висловлювання текстового рівня різних функціонально-смыслових типів. Третій етап навчання усному мовленню характеризується розвитком умінь виражати своє особисте ставлення до фактів чи подій, про які висловлюється студент; формулювати критичну оцінку і доводити правильність будь-якого факту; залучати до свого мовлення елементи міркування, аргументації.

Монологічне мовлення можна розвивати за допомогою вправ з опорою на питання: 1) вправи на зв'язання чироз'єднання речень; 2) запам'ятовування фраз та їх трансформацію; 3) розширення чи заміна речень; 4) повідомлення описового характеру; 5) оцінка матеріалу, який прочитано чи прослухано, а також і без опори на питання: 1) складання логічно-синтаксичної схеми послідовності фраз; 2) опора на ситуацію; 3) з опорою на текст або наочність [2, 19].

Ефективність формування іншомовних комунікативних навичок обумовлена низкою психологічних і педагогічних факторів, які можна визначити як істотні обставини, що впливають на успішність розвитку спілкування у майбутніх фахівців. Чинники успішності базуються на структурі навчальної діяльності, яка дозволяє ідентифікувати їх з її структурними компонентами, створення умов для розвитку внутрішньої мотивації до спілкування, вдосконалення навчально-виховного процесу за рахунок включення студентів у процес обговорення конкретних ситуацій із їх професійної діяльності.

На формування психологічної готовності студентів до спілкування іноземною мовою впливають як умови навчання, так і їх індивідуально-психологічні особливості. Ми поділяємо думку С.М. Бучацької про те, що варто створювати такі умови, при яких студент був би

суб'єктом навчальної діяльності, її активним учасником і творцем [1, 139 – 142].

Це можливо завдяки поєднанню комунікативного методу навчання із сучасними інноваційними технологіями. Використання інформаційних, ігрових, інтерактивних та мультимедійних технологій на заняттях з іноземної мови за професійним спрямуванням значно урізноманітнює процес сприйняття та впливає на формування навичок говоріння.

Завдяки комп'ютеру, Інтернету та мультимедійним засобам студентам надається унікальна можливість опанувати великий об'єм інформації з подальшим її обговоренням. Формувати навички іншомовного професійного спілкування можна і за допомогою методу проектів, який дозволяє збільшити самостійну, індивідуальну, групову роботи студентів та об'єм практичних робіт пошукового та дослідного характеру. Все це передбачає розвиток творчих умінь та активності студентів. Проекти з німецької мови, над якими працюють студенти-аграрники поділяються на: культурологічні або країнознавчі та професійно-спрямовані. Проекти завжди використовуються на заняттях при закінченні вивчення тематичних модулів. Наводимо приклади тем проектів, які пропонуються студентам різних напрямів підготовки: “Місто моєї мрії”, “Інші краї, інші звичаї”, “Подорож німецькомовними країнами”, “Моя майбутня професія”, “Порівняльна характеристика сільського господарства України та Німеччини”, “Сучасна сільськогосподарська техніка”, “Ринкова економіка. Переваги та недоліки”, “Економіка України та Німеччини”, “Альтернативні джерела енергії”, “Біоенергія – енергія майбутнього”, “Захист навколишнього середовища у ФРН”, “Екологічна ситуація в Україні”, “Ландшафтна архітектура”, “План озеленення рідного міста”. Підготовка проектів за темами є дуже корисною для студентів, оскільки вони самі працюють над пошуком та опрацюванням інформації, створюють презентації, готують розповіді, представляють їх перед аудиторією, дискутують на різні питання. Все це позитивно впливає на розвиток усного мовлення.

С.Ю. Ніколаєва вважає, що формуванню навичок усного мовлення сприяють і рольові ігри. Вони викликають жваву зацікавленість і активність у підготовці і проведенні занять. Рольова гра – деяка модель навколишньої дійсності. У момент проведення гри студенти отримують необхідний досвід в різноманітних ситуаціях. При цьому цей досвід потім обговорюється, і на відміну від дійсності, людина бачить, що можна змінити. Як результат, в

дійсності її дії стають ефективнішими. Якщо до рольової гри додати ще елементи конкурсу, змагання, то процес стає інтригуючим та цікавішим [5, 73].

На першому етапі вивчення дисципліни “Німецька мова за професійним спрямуванням” ми пропонуємо студентам всіх напрямів підготовки такі рольові гри: “Рухомі шеренги”, “Натовп”, “Скляна стінка”, “Аукціон”, “Фініш”, “Перехід річки”, “Обмін думками”, Дискусія на тему з розподілом ролей”, “Що? Де? Коли?”, “Мікрофон”, “Інтерв’ю з іноземцем”, “Екскурсія”, “Снігова лавина”. На другому та третьому етапах надаємо перевагу діловим іграм, наприклад: “На відкритті підприємства”, “Продаж сільськогосподарської продукції”, “На ринку”, “У фермера”, “В банку”, “На переговорах”, “Підписання угоди”, “На фірмі”, “В лабораторії альтернативних джерел енергії”.

Для формування навичок іншомовного професійного спілкування на допомогу приходять нестандартні види занять, такі як – заняття з комп’ютерною підтримкою, урок-подорож, урок-діалог, урок-конференція, урок інформації, інтегрований урок, урок-вікторина, урок-проект, інтегровані заняття.

Завдяки комп’ютерним технологіям студенти-аграрники працюють в мережі Інтернет, слухають аудіо записи для тренування вимови та темпу мовлення, а також переглядають відео матеріали з подальшим обговоренням.

Проходячи навчальну сільськогосподарську практику на фермерських господарствах Швейцарії студенти нашого вузу мають можливість почути живу німецьку мову, поспілкуватися із її носіями, перебувати тривалий час у мовному середовищі, виступати на семінарах із різними доповідями. Все це сприяє позитивному розвитку, формуванню та розширенню навичок іншомовного спілкування.

Слід зазначити, що навчання іншомовному говорінню є складним процесом, який поряд із засвоєнням граматичного та лексичного матеріалу потребує також розвитку ситуативного та творчого мислення студентів.

Висновки. Таким чином, метою навчання дисципліни “Іноземна мова за професійним спрямуванням” в аграрних вищих навчальних закладах є оволодіння іноземною мовою як засобом комунікації та формування навичок професійно спрямованого іншомовного говоріння студентів для використання в майбутній діяльності. Адже, в умовах відкритого ринку праці готовність до професійного спілкування в іншомовному середовищі значно сприяє успішній професійній самореалізації та мобільності молодих фахівців.

1. Бучацька С.М. Психологічні особливості підготовки студентів з іноземної мови / С.М. Бучацька // Зб. наук. праць НАДСПУ №33. Ч.ІІ. – Хмельницький: Вид-во Національної академії СПУ, 2005. – С. 139 – 142.

2. Драб І.М. Комплекс вправ для навчання іноземного професійного мовлення студентів-економістів. // Іноземні мови. – 2003. – № 2. – С. 17 – 23.

3. Зимняя И.А. Психологические аспекты обучения говорению на иностранном языке. – М., 1985. – С. 148 – 150.

4. Личко Л.Я. Формування у студентів-менеджерів англійської професійно спрямованої компетенції в говорінні // Іноземні мови. – 2005. – №1. – С. 30 – 35.

5. Ніколаєва С.Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов. – К.: Ленвіт, 2008. – 285 с.

6. Скапкин В.Л. Основы обучения устной иноязычной речи. – К.: Ленвіт, 2004. – 248 с.

Стаття надійшла до редакції 21.03.2016

“Релігія – це не знання про Бога. Релігія – це зустріч із Богом. Така зустріч може бути лише особисто. Чи може бути справжньою зустріч в Інтернеті чи, скажімо, по телефону? Ні. Зустріч – це коли особи зустрічаються фізично, особисто. З Господом Богом все так само. Спілкування з Ним не має бути механічним, масовим. Це явище добре лише з тієї точки зору, що ми можемо подивитися Літургію, яку правлять, скажімо, у Римі. Завжди добре почути проповідь, гарну музику, але якщо ти бачиш це тільки через монітор, воно не гріє твого серця. ...Порівняйте п’єсу, переглянуту на телебаченні, з тією, яку ви побачили в театрі – різниця колосальна”.

Любомир Гузар
Єпископ

